

PHỐI HỢP GIỮA GIA ĐÌNH - NHÀ TRƯỜNG - XÃ HỘI TRONG GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC, LỐI SỐNG CHO HỌC SINH: KHẢO SÁT TRƯỜNG HỢP GIÁO DỤC PHÁP

Nguyễn Thị Hạnh

Khoa Chính trị Quốc tế và Ngoại giao, Học viện Ngoại giao

Tóm tắt. Bài viết lựa chọn nước Pháp là một trường hợp khảo sát điển hình về sự phối hợp giữa nhà trường-gia đình-xã hội trong việc giáo dục đạo đức và lối sống cho giới trẻ, nhằm cung cấp những nguồn tham khảo cho quá trình xây dựng và triển khai chính sách giáo dục của Việt Nam hiện nay. Mục tiêu của bài viết tập trung phân tích thực trạng của những hạn chế, bất cập trong sự phối hợp giữa nhà trường-gia đình-xã hội trong giáo dục đạo đức, lối sống cho giới trẻ ở Pháp; làm rõ một số giải pháp mà nước Pháp đã và đang áp dụng nhằm cải thiện những hạn chế, bất cập. Trên cơ sở đó, bài viết bước đầu đưa ra những kiến nghị giải pháp có thể áp dụng trong quá trình thực hiện mô hình phối hợp giữa nhà trường-gia đình-xã hội trong giáo dục đạo đức, lối sống cho giới trẻ ở Việt Nam hiện nay.

Từ khóa: Mô hình phối hợp, gia đình, nhà trường, xã hội, giáo dục đạo đức.

1. Mở đầu

Giáo dục đạo đức, lối sống cho thế hệ trẻ luôn được coi là mục tiêu quan trọng hàng đầu trong tất cả các cấp học ở Việt Nam từ xưa cho tới nay. Vấn đề này cũng được sự quan tâm sâu sắc của Đảng và Nhà nước trong quá trình đổi mới căn bản và toàn diện giáo dục hiện nay [1]. Để thực hiện được mục tiêu giáo dục đó, sự song hành giữa giáo dục gia đình, nhà trường và xã hội luôn là yêu cầu đầu tiên được đặt ra. Một trong những vấn đề được quan tâm nghiên cứu và có nhiều tranh luận đó là cách thức và sự phối hợp ba thành tố gia đình - nhà trường - xã hội như thế nào để mang tới hiệu quả trong giáo dục đạo đức, lối sống.

Ở Việt Nam, đã có những đề tài nghiên cứu cấp Bộ tập trung làm rõ thực trạng về giáo dục đạo đức, giá trị nhân văn cho học sinh ở trong nhà trường và từ đó đề xuất các giải pháp nhằm nâng cao hơn nữa hiệu quả của việc giáo dục đạo đức cho học sinh [2]. Bên cạnh đó, những nghiên cứu về kinh nghiệm thực tiễn giáo dục đạo đức ở một số nước cũng đã được triển khai [3]. Trong nghiên cứu của mình, Trần Kiều và các cộng sự cũng đã bước đầu đề xuất được sự phối hợp giữa giáo dục nhà trường, giáo dục gia đình và vai trò của các tổ chức xã hội trong giáo dục đạo đức, lối sống cho học sinh, sinh viên [4].

Vấn đề giáo dục đạo đức cho học sinh, sinh viên cũng được nhiều nghiên cứu trên thế giới quan tâm ở nhiều bình diện khác nhau. Nghiên cứu của Epstein đưa ra 6 mức độ tham gia của gia đình vào hoạt động giáo dục học sinh trong nhà trường và kết quả của công trình này được coi như cơ sở lý luận của nhiều nghiên cứu sau đó [5]. Nghiên cứu của Lee [6], của J. Boon-ye Sim và M. Print [7] cũng đề cập tới sự cần thiết của việc giáo dục đạo đức trong nhà trường thông qua các môn học như môn Giáo dục công dân; thông qua các hoạt động và đã chỉ ra được tính cần thiết phải dựa trên sự chia sẻ trách nhiệm giữa 3 phía là gia đình, nhà trường và xã hội.

Ngày nhận bài: 11/7/2019. Ngày sửa bài: 17/8/2019. Ngày nhận đăng: 24/9/2019.

Tác giả liên hệ: Nguyễn Thị Hạnh. Địa chỉ e-mail: hanhnt@dav.edu.vn.

Nhìn chung đa phần các nghiên cứu trước đây đều tập trung vào nghiên cứu lí thuyết tâm lí học, giáo dục đạo đức hay các cách thức và biện pháp triển khai trong nhà trường chứ chưa chú ý khảo sát thực tiễn để đánh giá và đưa ra đề xuất mô hình phối hợp giữa ba thành tố trên trong giáo dục đạo đức.

Xây dựng một mô hình phối hợp hiệu quả giữa gia đình - nhà trường - xã hội trong giáo dục đạo đức, lối sống cho học sinh là vấn đề mà trên thực tế hầu hết các nước đều quan tâm, song cũng đều gặp không ít những khó khăn khi triển khai nó bởi nhiều lí do khác nhau, ngay cả ở những nước có trình độ dân trí và nền giáo dục tiên tiến hàng đầu thế giới như nước Pháp. Là quốc gia theo đuổi triết lí giáo dục mang tính chất khai phóng, giáo dục Pháp đã đạt được những thành công trong một thời gian dài với việc đề cao các tư tưởng “bình quyền”, “cá nhân”, “tự do” trong giáo dục [8]. Tuy nhiên, thực tế những thập niên gần đây cho thấy, giáo dục Pháp đã lâm vào khủng hoảng, nhất là ở khía cạnh giáo dục đạo đức cho giới trẻ và mối quan hệ giữa nhà trường-gia đình-xã hội trong giáo dục đạo đức. Đứng trước thực trạng đó, Pháp đã tiến hành nhiều biện pháp cải cách giáo dục nhằm cùng một lúc hướng tới hai mục tiêu cơ bản: nâng cao chất lượng giáo dục về kiến thức, năng lực đồng thời với việc nâng cao hiệu quả trong việc giáo dục hành vi, đạo đức cho giới trẻ; cùng đồng thời với những giải pháp nhằm tăng cường hơn nữa mối liên hệ giữa Nhà trường và Gia đình trong vấn đề này đạo đức, lối sống cho giới trẻ [9].

Chính vì vậy, nhóm nghiên cứu lựa chọn Pháp là một trong những mẫu cho việc nghiên cứu và rút ra kinh nghiệm quốc tế về vấn đề xây dựng mô hình kết hợp giữa Gia đình - nhà trường - xã hội cho việc nâng cao giáo dục đạo đức, lối sống cho giới trẻ hiện nay. Những kết quả nghiên cứu có thể được vận dụng tham khảo đối với Việt Nam, phục vụ cho quá trình xây dựng và triển khai mô hình phối hợp hiệu quả trong giáo dục đạo đức, lối sống cho học sinh, sinh viên.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Phương pháp nghiên cứu

Nghiên cứu này được dựa vào các phương pháp chính sau:

Phương pháp phỏng vấn: chúng tôi đã phỏng vấn các thành phần khác nhau tham gia vào hệ thống giáo dục Pháp như: Thanh tra giáo dục, Ban lãnh đạo trường, Bộ phận hỗ trợ học đường như: chuyên gia tâm lí và hướng nghiệp, chuyên gia hỗ trợ khuyết tật, chuyên gia hỗ trợ xã hội, các nhân viên đầu bếp và kỹ thuật; giáo viên chủ nhiệm, các giáo viên bộ môn, học sinh và phụ huynh. Các câu hỏi phỏng vấn tập trung vào làm rõ các vấn đề về thực trạng sự phối hợp giữa Gia đình - nhà trường - xã hội trong việc giáo dục đạo đức, lối sống cho học sinh; đồng thời những biện pháp cải cách hiện nay nhằm nâng cao hiệu quả của sự phối hợp đó.

Phương pháp phân tích tài liệu: Chúng tôi lựa chọn các tài liệu chính sau để phân tích thực trạng cũng như biện pháp của mối liên hệ giữa Gia đình - nhà trường - xã hội trong giáo dục đạo đức, lối sống cho học sinh: Hiến pháp, Luật giáo dục, Nghị định quy định về Nội quy trường học của Bộ giáo dục, các văn bản được ban hành bởi các cơ quan có liên quan của Pháp; các tài liệu được sử dụng trong nhà trường như: Sổ tay giáo viên và Sổ liên lạc dành cho phụ huynh và học sinh; các kết quả nghiên cứu về giáo dục của Trung tâm nghiên cứu Khoa học Quốc gia Pháp (CNRS), Trung tâm nghiên cứu giáo dục quốc gia Pháp,... cùng các công trình nghiên cứu có liên quan khác.

2.2. Kết quả nghiên cứu

2.2.1. Những hạn chế của mối liên hệ giữa gia đình - nhà trường - xã hội trong giáo dục đạo đức, lối sống cho giới trẻ ở Pháp từ 1968 đến 2015

Dựa trên việc nghiên cứu tài liệu cũng như các kết quả có được từ phỏng vấn trực tiếp, có thể rút ra được những điểm cơ bản nổi bật nhất ở Pháp có liên quan đến giáo dục đạo đức, lối sống của giới trẻ [10].

Thứ nhất, giáo dục đạo đức, hành vi ứng xử, lối sống cho giới trẻ ở Pháp đã bị buông lỏng hoặc thậm chí là bị “thờ ơ” trong nhiều thập niên. Nguyên nhân này xuất phát từ nhiều phía, song có thể kể tới 3 yếu tố cơ bản: Nhà trường, Gia đình và Xã hội.

Về phía Nhà trường: Trong nhiều thập niên gần đây, nước Pháp áp dụng một nền giáo dục “*Hành chính hóa*” dựa trên phương châm đề cao “*Tự do*” và “*Cá nhân*” đối với học sinh [11]. Phương châm giáo dục đó, bên cạnh những mặt tích cực, người ta dần nhận ra những điểm tiêu cực xuất phát từ một cuộc cách mạng giáo dục với tiêu chí “*phá bỏ hoàn toàn cái cũ*” diễn ra ở nước Pháp từ những năm 70s (TK XX). Sự thay đổi mang tính chất “*mất cân bằng*” đó đã đưa tới những xáo trộn thực sự trong giáo dục đạo đức của các nhà trường ở Pháp. “*Bạo lực học đường*” được hiểu với nghĩa rộng của nó là một trong những thực tế đáng lo ngại hiện nay ở Pháp. Trong đó đặc biệt nổi lên là bạo lực/sự tấn công của học sinh đối với giáo viên và sức ép ghê gớm đến từ phía cha mẹ học sinh. Trên thực tế, xã hội Pháp ngày càng phải chứng kiến những khủng hoảng trong mối quan hệ giữa nhà trường và gia đình trong việc phối hợp giải quyết các vấn đề có liên quan tới đạo đức và hành vi của lứa trẻ. Điều này là một trong những nguyên nhân cơ bản khiến nghề giáo viên không còn là một nghề được giới trẻ ưu tiên lựa chọn và lại càng không phải là một lĩnh vực thu hút được người tài.

Thực tế diễn ra trong nhà trường Pháp với những quy định “*Hành chính hóa*” một cách tối đa đã tác động tới mối liên hệ giữa giáo viên với phụ huynh và học sinh và cách nhìn nhận ngày càng khác biệt trong mối quan hệ này: Giáo viên nghiêm khắc ngày càng không được chào đón; Các hình phạt nghiêm khắc ngày càng bị xóa bỏ bởi yêu cầu của phụ huynh và học sinh; “*Quyền tự do*” của học sinh ngày càng được đề cao hơn và đưa tới việc sự uy nghiêm của môi trường học thuật ngày càng giảm sút; Các chuẩn mực về hành vi, thái độ giữa học sinh đối với thầy cô ngày càng không được chú trọng; Phụ huynh cho mình quyền phản nản và không hài lòng ngày càng nhiều hơn đối với Nhà trường và giáo viên. Nhà trường, để tránh những rắc rối có thể đến từ việc khiếu nại hoặc khiếu kiện từ phía phụ huynh và học sinh, đã tránh áp dụng kỉ luật và tránh các hình phạt ở mức tối đa có thể. Hệ quả của nó là một sự xuống cấp thấy rõ của việc tuân thủ kỉ luật, về các hành vi hay thái độ của học sinh đối với giáo viên. Các giáo viên cũng trở nên “*thờ ơ*” hơn với các hành vi và đạo đức của học sinh. Hay nói một cách khác, mối quan hệ giữa Nhà trường với Gia đình được diễn ra theo xu hướng “*Hành chính hóa*” nhiều hơn là sự “*thấu hiểu*” và “*cảm thông*” [10].

Về phía Gia đình: Cũng bắt đầu từ cuộc “*Cách mạng xã hội năm 1968*”, ở nước Pháp có sự thay đổi to lớn đối với việc giáo dục con cái trong gia đình. Một thế hệ bố mẹ hiện nay bị ảnh hưởng bởi xu hướng tự do một cách thái quá, đề cao sự “*thoải mái*”, “*hưởng thụ cá nhân*” và phá vỡ các nguyên tắc truyền thống nền tảng trong gia đình. Chính bản thân họ đã áp dụng chính những gì mà họ nhận được từ cuộc cách mạng về giáo dục đó cho con cái của họ. Kết quả của nó là mối liên hệ giữa bố mẹ và con cái trong gia đình ngày càng xa cách hơn [10].

Bên cạnh đó, xã hội hiện đại với những yêu cầu về công việc đã kéo xa bố mẹ với con cái và khoảng cách đó ngày càng lớn hơn. Nghiên cứu chỉ ra ở các thành phố lớn của Pháp trong nhiều thập niên gần đây, trung bình bố mẹ chỉ dành được từ 2 đến 3 tiếng cho con cái/ngày. Thời gian đó lại chủ yếu vào việc ăn uống, học bài hoặc các hoạt động vệ sinh khác chứ không phải là thời gian trò chuyện. Việc thiếu sự chia sẻ hay trò chuyện đã đưa tới những hệ quả khôn lường cho việc hình thành tư duy, nhân cách và đạo đức của lứa trẻ. Bố mẹ đã không còn đóng vai trò mang tính sứ mệnh đó là người hình thành nên đạo đức của lứa trẻ. Kết quả là xã hội Pháp xuất hiện ngày càng nhiều những “*lứa trẻ cô độc*” mà hành vi, suy nghĩ có xu hướng chống lại gia đình và giáo dục nhà trường [12].

Về phía Xã hội: Có rất nhiều nhân tố cần phải được phân tích khi nhìn nhận về vai trò và những tác động xã hội đối với thực trạng giáo dục đạo đức trong nhiều thập niên qua ở Pháp. Các nghiên cứu ở Pháp chỉ ra các nguyên nhân gây khó khăn trong việc giáo dục đạo đức, hành

vi cho những trẻ rất đa dạng: trên góc độ sinh học (chế độ ăn uống với nhiều hóa chất đã tác động không tốt tới não bộ một đứa trẻ); trên góc độ ô nhiễm môi trường (đến từ môi trường xung quanh bởi các đồ vật dụng hàng ngày chưa đựng quá nhiều hóa chất độc hại); trên góc độ xã hội học bởi đứa trẻ ngày nay tiếp xúc với môi trường xã hội nhiều hơn với gia đình;...vv. Những nghiên cứu đó chỉ ra hệ quả là lớp trẻ ngày càng mất khả năng tập trung, mất khả năng kiểm chế cảm xúc, rất dễ mất bình tĩnh hay nóng giận... Hay nói một cách khác, một đứa trẻ “*bị xã hội hóa*” sẽ thường khó khăn hơn trong quá trình giáo dục đạo đức [10].

Những phân tích thực trạng về giáo dục đạo đức nêu trên không cho phép đưa ra một bức tranh tươi sáng về thực trạng phối hợp giữa Gia đình - Nhà trường và Xã hội ở Pháp trên lĩnh vực này. Trên thực tế, trường học hiện đại ở Pháp bắt đầu từ những năm 70s (tk XX) chứng kiến một khoảng cách ngày càng lớn giữa Nhà trường và Gia đình. Đồng thời, xu hướng phát triển của xã hội hiện đại cũng không cho phép cả phía gia đình và nhà trường thực hiện được những mối liên kết như mong muốn.

Thứ hai, sự liên kết “lỏng lẻo” giữa Nhà trường và Gia đình

Có thể thấy sự phát triển của công nghệ thông tin trong thời đại ngày nay đã làm thay đổi nhanh chóng cách thức liên lạc giữa Nhà trường và Gia đình. Thay bằng những buổi gặp mặt trực tiếp giữa phụ huynh và giáo viên để trao đổi tình hình, liên lạc thông qua Sổ liên lạc điện tử, email, điện thoại hoặc là mạng nội bộ là cách thức mà các trường phổ thông ở Pháp áp dụng ngày càng phổ biến. Hình thức này bước đầu mang lại hiệu quả cao bởi sự truyền tải thông tin nhanh chóng và có thể lưu giữ được thông tin. Tuy nhiên, xét về khía cạnh hành vi và đạo đức, hình thức này dẫn bộc lộ những điểm hạn chế của nó và ảnh hưởng trực tiếp tới quá trình phối hợp giữa nhà trường và gia đình trong việc giáo dục đạo đức cho học sinh. Mặt trái của phương thức liên lạc này đó là sự giao tiếp “không hồn” giữa phụ huynh và nhà trường mà kết quả của nó là không có sự “*thấu hiểu*” và “*cảm thông*”. Mối quan hệ giữa Nhà trường (giáo viên) và Phụ huynh bị giảm đi theo chiều hướng “*ngịch*”: Thông tin trao đổi tăng lên song tình cảm và sự thấu hiểu giữa giáo viên và phụ huynh lại giảm xuống. Thực tế về Tâm lý học cho thấy, khi giao tiếp “*vắng mặt*”, người ta có thể dễ dàng đưa ra những nhận xét hoặc những câu nói khắt khe hơn khi gặp trực tiếp. Điều này tác động trực tiếp tới hành vi và đạo đức của đứa trẻ, nhất là khi gặp phải những vấn đề rắc rối tại trường học [10].

Nước Pháp đã phải mất hơn 50 năm (kể từ 1968) để thay đổi mẫu hình xã hội cũ bằng một mẫu hình xã hội mới, trong đó có cải cách giáo dục. Tuy nhiên, có một thực tế là trong giáo dục đạo đức cho giới trẻ, khi các yếu tố truyền thống và vai trò của giáo dục gia đình bị xem nhẹ thì nó sẽ mang lại những kết quả tiêu cực. Nước Pháp đã phải mất khoảng thời gian nửa thế kỉ để nhận ra điều đó. Bắt đầu từ năm 2015 cho đến nay, một chiến dịch “*tái cân bằng*” xã hội được thúc đẩy và được thể hiện một cách rõ rệt trong lĩnh vực giáo dục.

2.2.2. Một số giải pháp hiện nay của giáo dục Pháp

Một số giải pháp đang được thực hiện ở Pháp hiện nay nhằm cải thiện tình hình giáo dục nói chung và giáo dục về đạo đức, lối sống nói riêng.

Thứ nhất, áp dụng mô hình giáo dục “cân bằng”. Điều này có nghĩa là Bộ giáo dục Quốc gia Pháp dần đưa lại vào trường học một số nguyên tắc nền tảng của nền giáo dục trước đây, đó là: thái độ tôn trọng giáo viên, những kỉ luật học đường...vv tuy nhiên theo một phiên bản cân bằng hơn như: sự tôn trọng hai chiều giữa giáo viên-học sinh; việc áp dụng kỉ luật trường học song không có hình phạt về thể chất...vv. Nguyên tắc thay đổi nền tảng đó sẽ được các cơ sở giáo dục áp dụng linh hoạt tùy theo thực tế của họ. Dự thảo sửa đổi Luật giáo dục mới nhất của Pháp năm 2019 áp dụng đối với các trường phổ thông đã chú trọng tới việc xây dựng “*một trường học vì lòng tin*”. Dự thảo này, trong mục tiêu chung đề ra nhằm nâng cao chất lượng giáo dục, có nhấn mạnh tới hai nội dung cơ bản đó là: “*Xây dựng môi trường học đường không có bạo lực*” và “*Đồng hành cùng với gia đình trong giáo dục học sinh*” [9].

Thứ hai, cải thiện mối quan hệ giữa nhà trường và phụ huynh. Dựa trên những điều chỉnh của Luật giáo dục và Nội quy Nhà trường được ban hành bởi Bộ Giáo dục, nhiều trường học ở Pháp hiện nay bắt đầu áp dụng một số biện pháp nhằm tăng cường mối quan hệ giữa Nhà trường và Gia đình. Đó là:

- Tăng cường việc gặp phụ huynh, trao đổi trực tiếp giữa phụ huynh và học sinh thay cho việc chỉ trao đổi qua email hoặc nói chuyện qua điện thoại như trước đây.

- Tăng giờ quy định cho việc gặp phụ huynh hoặc trao đổi với học sinh từ 10h/năm lên 15h/năm. Con số này được Ban Lãnh đạo trường quyết định (tùy vào tình hình thực tế của trường đó), song hoạt động trao đổi với phụ huynh và học sinh là điều **bắt buộc** đối với các giáo viên [13].

- Tăng cường việc ràng buộc trách nhiệm của Phụ huynh trong giáo dục con cái được thông qua bằng những quy định cụ thể cho từng hoạt động hay các yêu cầu đối với học sinh tại trường học [10].

Thứ ba, tăng cường mối liên kết giữa giáo dục trong nhà trường với xã hội và gắn trách nhiệm của phụ huynh vào những hoạt động đó.

Hoạt động ngoại khóa cùng với những buổi thảo luận về các vấn đề xã hội nổi cộm hay các vấn đề của giới trẻ đang gặp phải (tệ nạn) là những hoạt động bắt buộc mà các nhà trường phải tổ chức, học sinh phải tham gia dưới sự giám sát và cam kết của phụ huynh. Nhà trường phối hợp với các tổ chức xã hội, các Trung tâm nghiên cứu để tổ chức những hoạt động phù hợp với tâm lý và lứa tuổi học sinh. Đồng thời, những nội dung thảo luận có tính chất ngăn ngừa các xu hướng xấu của xã hội có ảnh hưởng tới nhà trường rất được chú trọng [13].

Thứ tư, giải pháp cụ thể qua Sổ liên lạc của học sinh và Sổ tay giáo viên: Nghiên cứu trường hợp ở bậc trung học phổ thông

Đối với các trường phổ thông ở Pháp, có hai loại tài liệu cơ bản nhằm quản lý học sinh, đồng thời cũng là phương tiện để kết nối giữa Gia đình và Nhà trường đó là **Sổ liên lạc của học sinh** và **Sổ tay giáo viên**.

Hai tài liệu này được xây dựng trên nền tảng những quy định của Hiến pháp nước Cộng hòa Pháp [11], Luật Thể tục hóa [14], Luật giáo dục [15] và Các quy định khác có liên quan. Bộ Giáo dục Pháp ban hành *Nội quy trường học* với mục tiêu cơ bản là “hướng dẫn” các trường phổ thông xây dựng các quy định cụ thể của trường mình sao cho phù hợp nhất. *Nội quy trường học* của Bộ Giáo dục Pháp chỉ đưa ra những nguyên tắc và nội dung cơ bản như: đối tượng áp dụng, những cơ sở xây dựng Nội quy nhà trường, các quy định về quy tắc sống của học sinh trong nhà trường và những quy định về hình thức kỉ luật. Dựa trên những nguyên tắc nền tảng của Nội quy đó, các trường chủ động xây dựng các quy định chi tiết [16]. Qua khảo cứu Nội quy của nhiều trường trung học ở Pháp cho thấy một đặc điểm chung là các trường đều tiến hành theo nguyên tắc là càng chi tiết, cụ thể, công khai các quy định thì càng tốt.

Mối liên hệ và trách nhiệm rõ ràng nhất giữa sự phối hợp giữa gia đình và nhà trường đó là thông qua cuốn Sổ liên lạc của học sinh. Theo quy định, ở đầu năm học, các trường học ở Pháp sẽ phổ biến về những quy định của nhà trường, trách nhiệm của nhà trường, của phụ huynh và học sinh phải tuân thủ trong năm học đó. Các nội dung đó, được thể hiện một cách đầy đủ, cụ thể và rõ ràng và được đề cập tới theo 4 nội dung cơ bản: Triết lý giáo dục, Nội quy trường học, Quy định về Sự phối hợp giữa gia đình và nhà trường, Quy định về việc sử dụng các cơ sở vật chất trong trường học. Phụ huynh và học sinh có nhiệm vụ ký vào sổ liên lạc sau khi được phổ biến một cách cụ thể từ phía nhà trường khi năm học mới chính thức được bắt đầu. Việc ký này là điều kiện bắt buộc từ phía gia đình cho con học [17].

Sổ liên lạc được coi như phương tiện cơ bản nhất để quản lý học sinh và là cầu nối giữa nhà trường và gia đình. Những lỗi mà học sinh mắc phải sẽ được ghi một cách cụ thể và chi tiết vào trong

những trang được thiết kế riêng dành cho các lỗi với mức độ vi phạm và mức độ phạt khác nhau.

Bên cạnh *Sổ liên lạc*, *Sổ tay giáo viên* cũng được sử dụng như là một tài liệu phục vụ hoạt động giáo dục của giáo viên và hỗ trợ mối liên hệ giữa giáo viên với phụ huynh và học sinh.

Khảo cứu cụ thể những nội dung trong hai cuốn sổ này dưới góc độ phục vụ cho mục đích tạo sự phối hợp giữa gia đình, nhà trường và xã hội trong giáo dục đạo đức, lối sống cho học sinh, có thể ban đầu rút ra một số nhận xét sau:

Thứ nhất, yêu cầu rõ tính trách nhiệm của Phụ huynh trong việc tham gia vào việc giáo dục cho học sinh: từ nắm rõ về trách nhiệm và nghĩa vụ của một công dân đối với đất nước cho đến các hành vi, đạo đức, yêu cầu kỉ luật trong nhà trường. Triết lý giáo dục của nền Cộng hòa Pháp được phổ biến tới từng học sinh thông qua việc được in ngay vào trang bìa của *Sổ liên lạc*.

Tại Điều 10 của “*Hiến chương về thể tục hóa tại các trường học*” được in trong *Sổ liên lạc* và *Sổ tay giáo viên* có quy định rất rõ về vai trò của gia đình trong việc phối hợp với nhà trường để giáo dục cho học sinh về Hiến pháp. Đây được coi là điều kiện cần thiết và bắt buộc đối với các học sinh trong độ tuổi giáo dục phổ thông. Điều 10 quy định:

“*Mỗi người đều được quyền truyền tải đến học sinh tính chất và giá trị của tính thể tục, đồng thời các nguyên tắc cơ bản khác của một nền Cộng hòa. Những điều đó cần được áp dụng trong khuôn khổ trường học. Các em học sinh sẽ được tra vấn về Hiến pháp dưới sự giám sát của phụ huynh*” [13], [17].

Thứ hai, Có quy định cụ thể về trách nhiệm, nghĩa vụ của Phụ huynh và những yêu cầu bắt buộc trong mối liên hệ giữa Phụ huynh với Nhà trường. Nội dung này nằm trong Nội quy Trường học và đều được đưa vào trong *Sổ liên lạc* của học sinh và *Sổ tay* của giáo viên.

Thứ ba, Sự phối hợp giữa Nhà trường và Gia đình được quy định cụ thể trong quá trình tiến hành các hình thức kỉ luật khi học sinh vi phạm. Nội dung này được ghi cụ thể trong cả *Sổ tay* của giáo viên và *Sổ liên lạc* của học sinh. Việc quy định cụ thể và công khai các mức độ, hình thức vi phạm kỉ luật cũng như cách thức xử phạt giúp cả Nhà trường, Phụ huynh và Học sinh có sự phối hợp tốt hơn trong quá trình giáo dục.

Thứ tư, nội dung hai cuốn sổ ghi rõ quyền của Phụ huynh và giáo viên trong hoạt động phối hợp giáo dục học sinh. Cụ thể: Phụ huynh được quyền hẹn gặp giáo viên để được biết về thông tin con mình (nếu thấy cần thiết). Và ngược lại, giáo viên cũng có quyền yêu cầu phụ huynh đến gặp (hoặc qua email hoặc qua điện thoại). Lịch hẹn gặp cần được thông báo trước và thông tin về cá nhân chịu trách nhiệm hẹn gặp từ phía Nhà trường và Gia đình phải được đăng ký rõ ngay trong *Sổ liên lạc* của học sinh từ đầu năm học.

Thứ năm, có sự tham gia của các tổ chức xã hội vào các hoạt động của nhà trường.

Giáo dục giới tính và Ngăn ngừa các hành vi sử dụng các chất gây nghiện với học sinh trong trường học cũng được quan tâm và áp dụng trong năm học tại các trường học ở Pháp. Đối với Giáo dục giới tính, tổng thời gian các học sinh tham gia vào khoảng hơn 30h/năm học và dành cho đối tượng lớp 8 và lớp 9 với sự tham gia của các chuyên gia giới tính. Các hoạt động ngăn ngừa sử dụng chất gây nghiện (như thuốc lá) cũng được thường xuyên áp dụng thông qua các buổi học ngoại khóa hay các buổi trao đổi chuyên gia trong nhà trường. Thời gian dành cho hoạt động này tùy thuộc vào thực trạng của Nhà trường trong năm học trước và dựa vào cả những báo cáo đánh giá xã hội.

2.3. Một số đề xuất cho Việt Nam

2.3.1. Những giải pháp chung

Thứ nhất, vấn đề giáo dục đạo đức cũng như làm thế nào để phối hợp có hiệu quả giữa gia đình, nhà trường và xã hội trong lĩnh vực này thực sự trở thành vấn đề có tính chất “toàn cầu” mà nó trở thành một xu hướng “không thể đảo ngược” bắt đầu từ sự bùng nổ của cuộc cách mạng thông tin. Tất cả những gì có liên quan tới xung quanh các vấn đề đạo đức hay giáo dục

đạo đức không còn được quyết định chỉ bởi riêng mỗi một trường học hay một quốc gia. Chính vì vậy, cần phải nhìn nhận vấn đề và cách giải quyết các vấn đề có liên quan tới giáo dục đạo đức trong nhà trường dưới một lăng kính “toàn cầu hóa” và “đa chiều”. Nếu thực hiện theo phương châm này thì sẽ đưa tới việc giải quyết vấn đề sẽ được tiến hành một cách tổng thể và đồng bộ trên nhiều mặt của xã hội và sẽ chấm dứt được tình trạng các quyết sách đưa ra chỉ mang tính chất nhất thời hay

Thứ hai, cần phải xác định một cách rõ ràng vị trí, vai trò, chức năng của giáo dục phổ thông cũng như giáo dục đại học trong một triết lý giáo dục rõ ràng và có tính thực tiễn phù hợp với Việt Nam hiện nay mà nhất là phù hợp tới một mô hình xã hội tương lai mà Việt Nam hướng tới xây dựng. Điều này nhằm tránh việc xã hội đặt những kỳ vọng vào giáo dục nói chung và giáo dục đạo đức nói riêng một cách mờ hồ và không thực tiễn. Ở mỗi một giai đoạn lịch sử, giáo dục trên thế giới nói chung và ở Việt Nam nói riêng đều có những sứ mệnh riêng của mình và nó sẽ kết thúc cùng với sự kết thúc của giai đoạn lịch sử đó. Giáo dục của thời hiện đại, với phương châm “*phổ cập hóa giáo dục phổ thông*” và “*phổ thông hóa giáo dục đại học*” phải được xác định lại những sứ mệnh của nó một cách phù hợp chứ không thể sử dụng lại những sứ mệnh cũ mà nó được đặt ra trong thời điểm khi giáo dục được quan niệm là chỉ dành cho một số ít người thuộc tầng lớp “*trinh hoa*” hay quan niệm các trường đại học là “*tháp ngà*” với những tiêu chí hàn lâm kinh viện. Việc không xác định rõ ràng vai trò và sứ mệnh giáo dục của nhà trường trong từng giai đoạn lịch sử sẽ rất dễ dẫn đến những yêu cầu hay kỳ vọng “*phi thực tế*” đến từ các bên có liên quan. Kết quả của nó là những hậu quả tiêu cực mà bộc lộ sớm và rõ nhất sẽ chính là trên lĩnh vực đạo đức. Chính vì vậy, giáo dục đạo đức trong nhà trường ở Việt Nam hiện nay, nếu được xây dựng trên tinh thần “*Phục hưng*” thì sẽ đạt hiệu quả tốt thay bằng chỉ cố gắng giữ được những giá trị truyền thống tốt đẹp của giáo dục đạo đức trên tinh thần “*bảo thủ*”.

2.3.2. Những giải pháp cụ thể

Thứ nhất, “*Công khai hóa*” các hoạt động của nhà trường là một trong những biện pháp cần thiết để đưa tới sự tham dự của Phụ huynh nhiều hơn trong các hoạt động hỗ trợ giáo dục đạo đức.

Thứ hai, “*định lượng*” các quy định của nhà trường theo phương châm cụ thể, rõ ràng, minh bạch. Trong đó cần làm rõ được những quy định cụ thể về vai trò và trách nhiệm của Gia đình chủ động phối hợp với Nhà trường.

Việc đưa rõ ràng các quy định sẽ khiến mối quan hệ giữa Nhà trường-Giáo viên-Phụ huynh trở nên tốt đẹp hơn. Việc công khai đó sẽ không tạo kẽ hở cho giáo viên hoặc phụ huynh sử dụng quyền lực/quan hệ của mình để xử lý các vấn đề kỉ luật theo cách mà họ muốn. Đây là một trong những yếu tố quan trọng nhằm ngăn ngừa những hành vi không đúng chuẩn mực trong giáo dục cả về phía Nhà trường lẫn Gia đình; đồng thời giúp học sinh hình thành tư duy đúng đắn và nhân cách tốt.

Thứ ba, Nhà trường cần được tự chủ và cũng cần chủ động trong việc kết nối với các tổ chức xã hội để đề ra các hoạt động chuyên đề, ngoại khóa hàng năm. Cần tập trung vào các chủ đề đang nổi cộm trong hành vi ứng xử của học sinh của trường mình. Cần phải linh hoạt và bám sát thực tế về các vấn đề cần tập trung trong năm học dựa trên đánh giá thực tế hàng năm của Nhà trường chứ không phải là đưa ra kế hoạch hay tổ chức các buổi ngoại khóa theo “*chỉ đạo*” của cấp trên hay theo “*xu hướng*” hoặc “*trào lưu*” xã hội.

Thứ tư, Thay đổi cách đánh giá hàng năm đối với học sinh như: quá đề cao thành tích, cố tình che giấu những lỗi vi phạm hoặc không cho nó thực sự là vấn đề cần phải khắc phục trong giáo dục nhà trường. Việc nhấn mạnh đánh giá những hạn chế hoặc khuyết điểm của học sinh vi phạm về mặt kỉ luật, hành vi hoặc đạo đức trong hệ thống nhà trường Pháp của mỗi năm học nhằm giúp giáo viên và phụ huynh tìm được một giải pháp hỗ trợ tốt nhất cho học sinh.

Thứ năm, cần đưa đầy đủ các thông tin, nhất là *Nội quy Trường học* và trong *Sổ liên lạc* của Học sinh và *Sổ tay của giáo viên*. Việc đưa ra cho học sinh và phụ huynh nắm những thông tin cụ thể chi tiết góp phần hỗ trợ tốt cho việc hình thành nhân cách của học sinh, thói quen tuân thủ quy định, pháp luật. Đồng thời, cũng giúp Phụ huynh hình dung được toàn bộ trách nhiệm của học sinh đối với việc học tập; cũng như vai trò và trách nhiệm của mình trong việc phối hợp cùng với Nhà trường trong giáo dục đạo đức.

Cần tránh việc giáo viên sử dụng *quyền cho điểm* (điểm kém hoặc điểm 0) để phạt những lỗi vi phạm đạo đức hoặc hành vi thái độ của học sinh. Điều này được ghi rất rõ là "bị cấm" trong *Nội quy Nhà trường* của hệ thống giáo dục Pháp [16].

3. Kết luận

Như vậy, có thể thấy việc giáo dục đạo đức, hành vi ứng xử cho giới trẻ trong môi trường học đường nói chung hay là mối liên hệ giữa Gia đình - nhà trường - xã hội trong việc giáo dục đạo đức, lối sống luôn là vấn đề mang tính thời sự và toàn cầu. Sự khủng hoảng về các hành vi ứng xử, về giá trị đạo đức hay quan niệm đạo đức giữa mỗi cá nhân so những chuẩn mực xã hội, hay cả những yêu cầu và kỳ vọng của xã hội đó luôn chứa đựng vấn đề cần phải giải quyết. Những thực tế diễn ra ở nước Pháp, một nền giáo dục tiên tiến với những đặc trưng cho chuẩn mực giáo dục, đạo đức phương Tây, bên cạnh những ưu điểm của nó cũng bộc lộ những hạn chế và bất cập. Nước Pháp đã tiến hành liên tục những thay đổi, cải cách cả về những quy định lẫn trên thực tế nhằm cải thiện sự bất cập đó. Chính vì vậy, kinh nghiệm của Pháp có thể được áp dụng, ở một mức độ nào đó, trong quá trình nỗ lực thay đổi chất lượng giáo dục ở Việt Nam hiện nay.

Lời cảm ơn: Bài báo là kết quả nghiên cứu thuộc đề tài “*Nghiên cứu đề xuất mô hình gia đình - nhà trường - xã hội trong giáo dục đạo đức, lối sống cho học sinh, sinh viên đáp ứng yêu cầu đổi mới đất nước và hội nhập quốc tế.*” Mã số KHGD/16-20.ĐT.024.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Đảng Cộng sản Việt Nam, 2013. Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 4/11/2013 Hội nghị Trung ương 8 khóa XI về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo.
- [2] Đề tài B98- 49- TĐ43, 1998. Thiết kế MT, ND và PP GD đạo đức cho HS Trung học (1998- 2000).
- [3] Đề tài V2009-01, 2009. Tìm hiểu về giáo dục đạo đức của vài nước trên thế giới” (2009 – 2010).
- [4] Đề tài KX04 -07-CD, 2000. *Thực trạng và giải pháp giáo dục đạo đức, tư tưởng chính trị, lối sống cho thanh niên học sinh, sinh viên trong chiến lược phát triển toàn diện con người Việt Nam thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước* (2000-2001).
- [5] Epstein, J., 2001. *School, family, and community partnerships*. Boulder: Westview Press
- [6] Lee Wing On, 2009. *Định nghĩa về trách nhiệm công dân và GD công dân: tìm hiểu các quan điểm ở châu Á*. Viện Giáo Dục Hong Kong, 2009.
- [7] J. Boon-ye Sim & M. Print, 2005. “*GD công dân và Khoa học xã hội ở Singapore: Một chương trình nghị sự của quốc gia*”. Tạp chí quốc tế về GD Công dân và đào tạo GV, tập 1, Số 1, tháng 7/2005.
- [8] Ministère de l'Éducation nationale et de la Jeunesse, 2019. *La laïcité à l'école* (Hiển chương về thể tục hóa tại các trường học). <http://www.education.gouv.fr/cid95865/la-laicite-a-l-ecole.html>

- [9] Ministère de l'Éducation nationale et de la Jeunesse, 2019. Le projet de loi pour une École de la confiance (Dự thảo Luật vì một trường học của lòng tin). <https://www.education.gouv.fr/cid140423/le-projet-de-loi-pour-une-ecole-de-la-confiance.html>.
- [10] Báo cáo tổng hợp khảo sát thực tiễn giáo dục đạo đức trong nhà trường ở Pháp, Đức, Nhật của Nhóm nghiên cứu Kinh nghiệm quốc tế của Đề tài, 2018. Đề tài Nghiên cứu khoa học cấp Quốc gia. Nghiên cứu đề xuất mô hình gia đình - nhà trường - xã hội trong giáo dục đạo đức, lối sống cho học sinh, sinh viên đáp ứng yêu cầu đổi mới đất nước và hội nhập quốc tế (2017-2019). KHGD/16-20. ĐT.024.
- [11] Gouvernement francais, 2019. Hiến pháp nước Cộng hòa Pháp. <https://www.legifrance.gouv.fr/>
- [12] Kết quả nghiên cứu của Trung tâm Nghiên cứu quốc gia Pháp về thực trạng giáo dục. <http://www.cnrs.fr/>
- [13] Livre d'accueil, Collège Charles Peguy, Palaiseau, Paris (Sổ tay giáo viên của trường THCS Charles Peguy, Palaiseau, Paris, Pháp).
- [14] Gouvernement francais, 1905. Luật ngày 9 tháng 12 năm 1905 về sự tách biệt giữa tôn giáo và Nhà nước (còn được gọi là Luật Thế tục hóa). <https://www.legifrance.gouv.fr/>
- [15] Ministère de l'Éducation nationale et de la Jeunesse, 2019. Luật Giáo dục. <http://www.education.gouv.fr/cid95865/la-laicite-a-l-ecole.html>
- [16] Ministère de l'Éducation nationale et de la Jeunesse, 2019. *Le règlement interieur au college et au lycée* (Nội quy trường học cấp trung học cơ sở và trung học phổ thông). <http://www.education.gouv.fr/cid100608/le-reglement-interieur-au-college-et-au-lycee.html>.
- [17] Le carnet de correspondance, Collège Charles Peguy, Palaiseau, Paris (Sổ liên lạc của trường THCS Charles Peguy, Palaiseau, Paris, Pháp).

ABSTRACT

The combination with family –school – society in educating children's morals and good behaviors: Study of France's education

Nguyen Thi Hanh

Faculty of International Politics and Diplomatic Studies, Diplomatic Academy of Vietnam

This study aims at examining the issue of the family –school – society combination in educating children's morals and good behaviors from France's education view as a case study for this issue of Vietnamese education nowadays. This paper intends to clarify the role of family, school and society for the construction of this structure of combination. Thus, we propose a motion for a new structure of family – school – society in educating children's morals and good behaviors in Vietnam.

Keywords: Combination, education, children's moral education, family, school, society.